

crkva u svijetu

godina XXV • broj 4 (108) • 1990

VRIJEME (RE)ORGANIZACIJE I AKCIJE

Drago Šimundža

Činjenica da se misija Crkve odvija u vremenu, u skladu s prilikama i potrebama konkretnog društva i čovjeka, sili je da se i sama, u službi svoga poziva, u svojim metodama rada i vanjskog organiziranja sustavno mijenja i svjesno prilagođuje vremenu u kojemu živi. Gledamo li to misijski, sociološki i teološki, vidjet ćemo da je to naravno crkvenom poslanju i povijesnom ostvarivanju Kristova spasiteljskog djela. To je koncilski aggiornamento, neprestano posuvremenjivanje i uprisutnjivanje Riječi u život, u društvo i kulturu, u kojima se ostvaruje Evandjelje.

Ako je to normalno u svim prilikama, onda je, rekao bih, nužno u određenim trenucima, kad se mijenjaju socio-politički okviri i društveni sustavi. Istočna Evropa je danas toga svjesna: s reorganizacijom društva i Crkva se mora (re)organizirati i uspješnije djelovati, ne samo unutar svojih redova i svog prostora nego, posebno, na javnoj razini, u duhovnom, kulturnom, odgojnom i općem razvojnom programu demokratskih procesa u društvu.

Koje su naše potrebe i mogućnosti? — O tome ne bi trebalo dugo raspravljati. Lako su uočljive. Naprotiv, u pitanju su praktični potezi, istraživanja i utvrđivanja novog djelovanja. Svijest je prije svega u pitanju: vizije, shvaćanja i ideje. Ljudi su i institucije, poglavito što su stariji i starije, po svoj prirodi vrlo statični. Stečene se navike teško mijenjaju. Nije li to razlog da se i u nas više govori o promjenama nego što se nešto zaista mijenja? Ta psihološka zakonitost nije manja u Crkvi nego i u društvu.

Hoćemo li se znati oduprijeti toj inertnosti? O tome ovisi naš aggiornamento, posuvremenje ili, bolje, normaliziranje naše uloge i dnevnog pastoralara. Vrijeme nas na to sili. Sa svojim prednostima i s novim proble-

mima potiče na akciju. Dapače, mnogo je složenije od prošloga. Pred nama su mnogi izazovi, a ne nipošto mirni snovi i samozadovoljstva. Istina, novi su nas procesi javno rehabilitirali; no, nije vrijeme za euforiju i trijumfe. Sloboda je mnogo zahtjevnija od društvenih ograničenja, u kojima smo predugo živjeli a da na nama ne bi ostavila traga. Uostalom, koliko god su nas s jedne strane sputavala, s druge su nas u određenom smislu društveno potvrđivala. Bili smo neslužbeno jedina tiha opozicija. Različiti pritisci, napadi i uskraćena prava poticali su istodobno i simpatije prema Crkvi.

Novo okolinosti nude drugačije odnose. S učvršćenjem demokratskog sustava učvrstit će se građansko društvo i normalno pluralističko natjecanje. Demokracija nas neće ograničavati, ali isto tako neće nužno ni podupirati. Dapače, kad je riječ o etičkim, religioznim i duhovnim vrijednostima, o odgoju, obitelji i moralu, naći ćemo se često na »brisanim prostorima« različitih ideja i ideologija, koje će nam u duhu svojih nazora biti oštri suparnici. Ograničenja će zamijeniti sloboda. Jednaka za sve i svakoga. Susrest ćemo se stoga, da se izrazim gospodarskim rječnikom, na »tržnici vrednota« u neumoljivoj konkurenciji.

I nije više govor o političkim odnosima, o stvaranju ili izmišljanju neprijatelja. Riječ je o stvarnom radu i istinskoj vrijednosti, koja se na djelu potvrđuje. O sadržajima i načinu njihova afirmiranja u novom vremenu: o vjerskom, odgojnom, socijalnom, karitativnom, kulturnom i moralnom uspjehu u pluralnom natjecanju i idejnom sučeljavanju.

Da bi to ostvarila, da bi se uspješno nosila s postojećim problemima i novim izazovima, koji se tek naslućuju, i naša se Crkva mora (re)organizirati i suvremeno djelovati. Važno je pri tome uočiti znakove vremena; zatim znati što se hoće, nakon čega slijedi koordiniran postupak i, naravno, praktičan rad. Treba tu duha, ali i znanja, volje i odlučnosti, kao i praktičnog smisla za organiziran rad i suradnju.

Riječ je prije svega o postojećem modelu našega pastoralala koji se, usprkos svim ograničenjima, uspješno snalazio u proteklom vremenu te na svoj način potvrdio u našoj svijesti i praksi. Ne treba ga rušiti, ali ga očito treba reorganizirati i uspješnije povezati, u skladu s novim uvjetima i mogućnostima, na sva tri osnovna područja: u poučavanju, posvećivanju i upravljanju. Zajednička svijest o toj potrebi bit će najbolji učitelj što, kad i kako mijenjati, odnosno iznova prihvaćati.

S druge strane — i to je bit problema — vrijeme nam nameće nove izazove, potrebe i obveze. Pred Crkvom se otvara nužnost javnog nastupa, duhovnog i kulturnog djelovanja, koje joj je, iako normalno ulazi u njezino područje rada, do jučer bilo uskraćeno. Stvari su vrlo složene i zahtijevne. No, ulazeći u nova vremena, treba se s njima suočiti na nov način, stručno i adekvatno. Promišljeno, ali i blagovremeno, bez oklijevanja.

Kasniti se ipak ne smije. Nužna je jasna i odgovorna riječ: barem u vidu poruke ili poticaja što bi i kako bi trebalo. Katolička akcija ili slična organizacija, primjerena današnjem vremenu, neće krenuti sama od sebe. Trebalo bi dati »zeleno svjetlo« laičkim društvima i kroz njih laičkom

apostolatu. Taj se ne bi trebao odvijati stihijski, još manje suparnički. Zato su nužne smjernice BK ili, barem, pojedinih biskupa. U procesu općih promjena i Crkva se treba mijenjati, u duhu i istini. Jer, ka-iroš ne čeka. Treba ga stvarati i s njim surađivati.

Radi se o širokom polju apostolata i konkretnog rada od općeg crkvenog i narodnog značenja na odgojnom, vjerskom, kulturnom, karitativnom i socijalnom području, na kojemu bismo — barem u ideji, u organizacijskom i planskom određenju — već danas trebali biti mnogo prisutniji. Jer, svaka inertnost, loša organiziranost i sporost, odnosno nespremnost, mogle bi nas skupo stajati. Riječ je, naime, o našoj nazočnosti i nenazočnosti u gradnji novoga duha i mentaliteta: u školi, javnim tribinama i kulturnim društvima, u sredstvima za priopćavanje i socijalnim programima, u odgoju i populacionoj promidžbi... Izazovi su to, ali i šanse. Valja ih prihvatiti. Inače ćemo ostati u svom zatvorenom krugu, tzv. »servis-službi«, kojoj smo se s pravom u prošlim vremenima odupirali.

To je poticaj da naše dojučerašnje shvaćanje pastorala moramo mijenjati, i u svijesti i u praksi. Ostanemo li samo na internom prostoru, u novim će vremenima naš položaj polako »kopniti«. Nije više riječ o usko-profesionalnom, prostorno-crkvenom i, recimo, liturgijsko-sakralnom aspektu pastoralnog plana i programa. Treba ga mnogo šire kulturno-sociološki shvaćati i programirati, u skladu s današnjim vrednovanjem javnog rada i života. »Evandeoski kvasac« i »gorušično zrno« imaju ulogu i značenje na svim područjima ljudske aktivnosti, u svim oblicima riječi i djela. Bez toga, bez cjelokupnog prihvaćanja svoga poziva, Crkva ne će moći izvršiti svoju funkciju u smislu aktivnog sudjelovanja u nužnom (pre)-oblikovanju društvenih kriterija i etičkog sustava javnog i osobnog moralnog vrednovanja u društvu koje se nanovo rađa.

Znam, preuranjeno bi bilo sve odjednom očekivati. Nužni su razvojni putovi i uporne akcije. Ne radi se nipošto o nekom čarobnom štapiću ili brzopletom rješenju, nego o razumnom postupku, o svijesti koja promišljeno i sustavno djeluje. Zbog toga je potrebno razmišljati i stvarati, planirati i organizirati, spremati se i osposobljavati da se na vrijeme odgovori na sve izazove. Nužno je uspostaviti tijela i radne skupine, stručne ekipe, koje će unutar Crkve i, šire, unutar društva tražiti »kopče« i graditi rješenja u službi temeljnog kršćanskog poziva i konkretnih mogućnosti. Moramo se u hodu prestrojavati i uporno otklanjati tuđe zapreke i svoje propuste.

Jedan od naših propusta mogao bi biti i naše oklijevanje ili, bolje, ne-shvaćanje i neznanje onoga što nam treba, što u stvari hoćemo. Sastanci i rasprave bez konkretnih zaključaka i praktičnih ostvarenja vode u nepotrebna razglabanja i, konačno, u defetizam. To se, čini se, već dogodilo s pitanjem vjeronauka. U nedostatku jasnih smjernica i radnih ekipa, koje bi se zaista založile i autoritativno vodile raspravu, stvari su se previše odvijale i odvijaju privatistički, volonterski. Svatko — kažu — ima pravo na svoje mišljenje. Naravno da ima. Ali i odgovorni u Crkvi i društvu imaju isto tako pravo i dužnost (!) da vrše svoju službu! Nikakva demokracija i tolerancija to im ne mogu osporiti. Samo, u organiziranom društvu stvari treba civilizacijski obavljati. Pošto se čuju mišljenja, valja

zauzeti stajališta! (Nije riječ samo o vjeronauku.) Inače se vrtimo u krugu; kršimo osjećaj jedinstva i temeljne principe nadležnosti i supsidijarnosti.

Naravno, u naše vrijeme pojedinci ne mogu mnogo učiniti. Međutim, ako oni zakažu, nema neophodnog poticaja i uspješnih programa. Nisam pristaša techno-menadžerske orijentacije. No sve se manje i nje moramo odricati. Bez dobre organizacije neće biti uspješne akcije. U Crkvi je, znamo, važnija njezina otajstvena komponenta, djelo Duha. Vjera i molitva moraju u svemu surađivati. Stoga, kako reče Evanđelje: ovo treba vršiti, ali ni ono drugo ne propustiti. Narav Crkve zahtijeva jedno i drugo u službi istog poziva.

Kad stvari ne idu ili ako loše idu u društvu, padaju vlade ili se mijenjaju ministri. To se nama ne može dogoditi. Ipak, ne zavaravajmo se. Može nam se dogoditi gore. Zakažemo li u ovom času u našoj (re)organizaciji i akciji, zakazat ćemo svi zajedno, kao zajednica, kao Crkva. Moramo, stoga, na vrijeme učiniti sve, svaki sa svoje strane, da spremno stupimo u budućnost, kako ne bismo pali na ovom izuzetno važnom povijesnom ispitu nužnih demokratskih promjena.

Ukratko, želi li u svom pozivu uspjeti, naša će Crkva morati zaživjeti novim životom. To može postići samo upornim radom i dobrom organizacijom, uključanjem svih svojih snaga, posebno vjernika laika u svoj apostolat.

TIME OF (RE)ORGANIZATION AND ACTION

Summary

The author debates about present position of Church in Croatia. He considers that in the new conditions also Church has to place itself in another way; it has to organize itself on principles of free society. Then, as soon as it can enters at public stage in spiritual, cultural and educational fields. The author, especially, pleades for reorganization of pastoral and engagement of lay persons.